

Väestön ja talouden kehitys pitkällä aikavälillä: kohti surkastuvaa Suomea?

Talousneuvosto 18.11.2020

Jaakko Kiander

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Miten heikentynyt väestöennuste vaikuttaa kansantalouden kehitykseen?

- Tuotantopotentiaali heikkenee 2030-luvulta eteenpäin
 - Työikäinen väestö alkaa supistua 2030-luvulla
 - Työpanoksen supistuminen heikentää kasvupotentiaalia
- Elintaso ja kilpailukyky
 - Heikentyvä huoltosuhde/elatussuhde supistaa kaikkien käytettävissä olevia tuloja (joko kireämmän verotuksen tai menoleikkausten tai lisäsäästämisen kautta) ja voi estää elintason kasvun
 - Jos talous ajautuu supistuvaan kierteeseen, sen houkuttelevuus sijaintipaikkana vähenee
 - Heikot kehitysnäkymät voivat johtaa myös maastamuuttoon
- Aluerakenne
 - Yhä suurempi osa maasta muuttuu taantuvaksi alueeksi

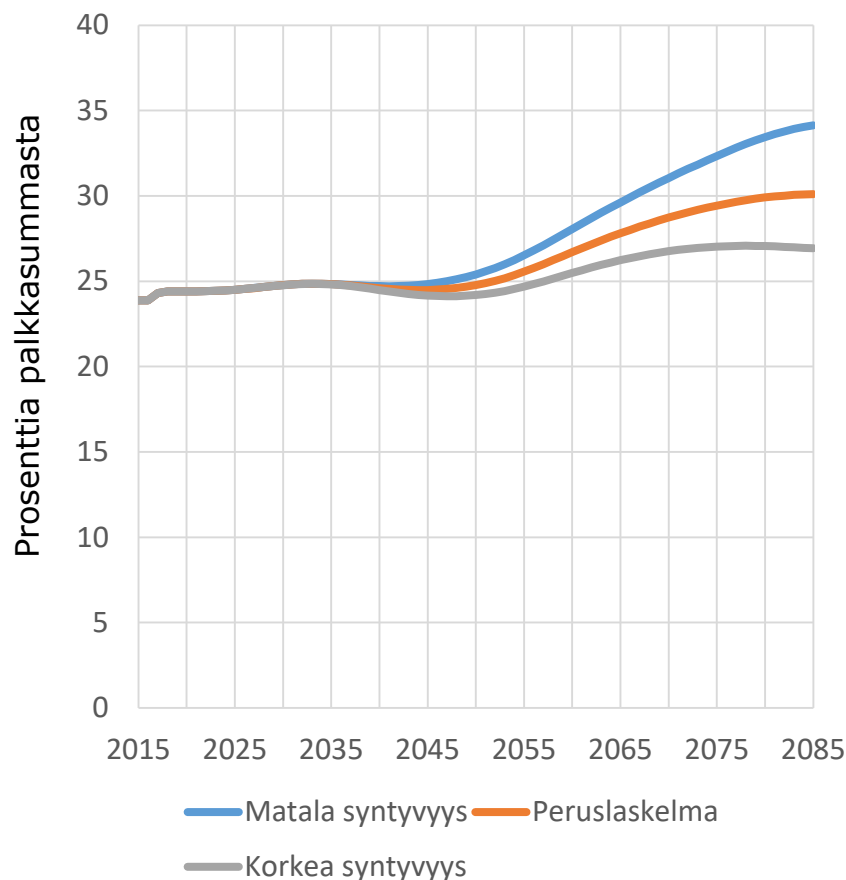

Vaikutukset julkiseen talouteen

- Aluksi syntyvyyden lasku vahvistaa julkista taloutta, koska lapsiin ja perheisiin liittyvät julkiset menot supistuvat
- Oppilasmäärien lasku johtaa toisen asteen koulutustarjonnan supistumiseen 2030-luvulla ja pienentää koulutusmenoja
- Pitkällä aikavälillä heikentyvä väestökehitys pahentaa julkisen talouden kestävyysvajetta; vaikutuksia alkaa tulla 2040-luvulla, kun työvoiman supistuminen alkaa vaikuttaa verotuloihin
- Eläkemenojen osalta voidaan laskea väestömuutoksista johtuva maksunkorotuspaine, julkisten sote-menojen osalta arviot epävarmempia
- Odotettavissa merkittävä julkisen talouden sopeutumispaine vuosisadan jälkipuoliskolla

TyEL-maksu eri hedelmällisyyksillä

- Maksunkorotuspaine eri skenaarioissa vuoteen 2070 mennessä 2 - 7 %-yksikköä (= 1-3 % / BKT)
- Peruslaskelma: 1,45 lasta/nainen
- Matalan syntyvyyden laskelma: 1,2
- Korkean syntyvyyden laskelma: 1,7
 - Tämä oli myös vuoden 2016 laskelman perusoletus

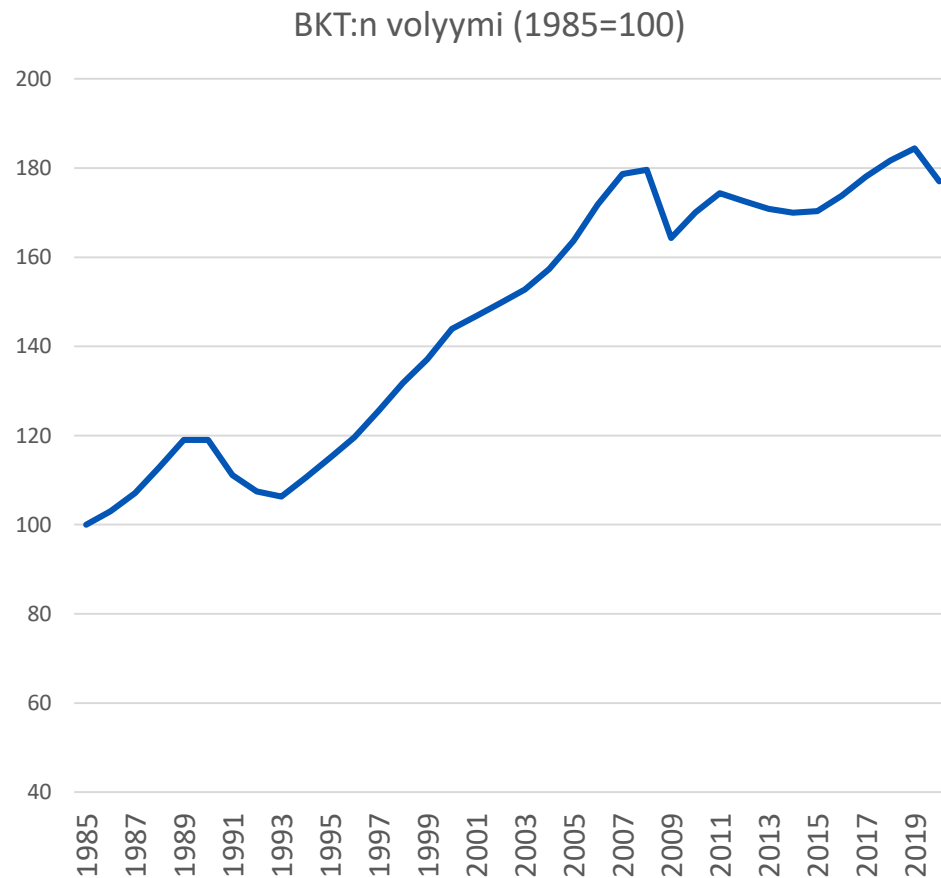

Väestökehitys, luottamus ja odotukset

- Tutkimustiedot kertovat, että 2010-luvun syntyvyyden laskun taustalla on koetun epävarmuuden kasvu (talous, ilmastokriisi,...)
- Finanssikriisin jälkeen nuorten työmarkkina-asema muuttunut epävarmemmaksi ja odotukset elintason kasvusta luultavasti heikentyneet merkittävästi
- Muutokset ovat voineet johtaa siihen, että monet pitävät lasten hankintaa liian suurena taloudellisena riskinä
- Toisaalta: syntyvyyden lasku heikentää tulevaisuuden kasvuodotuksia ja pahentaa kestävyysvajetta -> epäluottamus luo itsensä toteuttavan heikentyvän kierteen

Syntyvyys on alentunut samaan aikaan kun talous on juuttunut nollakasvuun

- Elintaso nousi Suomessa erittäin nopeasti 1945-2008
- Finanssikriisistä lähtien BKT on vaihdellut mutta trendikasvua ei ole ollut
- Koronakriisi pudottaa BKT:n takaisin vuoden 2007 tasolle

Onko jotain tehtävissä?

- 2000-luvun uhkakuvana on vanheneva ja supistuva väestö vähitellen autioituvassa maassa (vrt. Baltia 1990-luvulla), jonka talous ei kasva
- Toisaalta tilanne voi korjaantua, jos väestökehitys paranee 2020-luvulla
- Tilanteen kääntyminen paremmaksi edellyttää luottamuksen kohentumista:
 - Yritykset: suomalainen toimintaympäristö on hyvä, mutta kasvua ei tule ilman investointeja, investointeja ei tule ilman luottamusta tulevaisuuteen
 - Kotitaloudet: perheiden perustaminen ja syntyvyyden kasvu edellyttävät riittäviä työmahdollisuuksia, asuntotarjontaa, taloudellisia kannustimia ja positiivisia tulevaisuudennäkymiä
 - Uhkakuviin ei pidä juuttua: politiikan tehtävänä on luoda positiivinen ilmapiiri ja kannusteita investoinneille niin teknologiaan kuin ihmisiin

KIITOS MIELENKIINNOSTA!

Jaakko Kiander

VTT, suunnittelujohtaja

Eläketurvakeskus (www.etk.fi)

